

KURIER NAUCZYCIELSKI

NUMER 5/2022 31.05.2022 r. EGZEMPLARZ BEZPŁATNY

WWW.KURIERNAUCZYCIELSKI.PL

 kuriernauczycielski Polub nas, czytaj więcej

- Rafa koralowa wyczarowana długopisem 3D .... **str. 5**
- Dziecko z niedosłuchem w szkole ..... **str. 6**
- Radość klasy z pisanie książki ..... **str. 7**
- Nauczanie języka polskiego jako obcego ..... **str. 8**
- Zajęcia komputerowe w rewalidacji niepełnosprawnych uczniów ..... **str. 9**

Czym jest dysleksja

**Kiedy dziecko ma kłopoty z czytaniem,
pisanem i liczeniem**

Kiedyś robiono nam dyktanda, wiele wkuwaliśmy na pamięć...
Wszystko po to, aby nauczyć się czytać i pisać bez błędów.
Wtedy o dysleksji niewiele się mówiło. Do dziś rodzice, którzy muszą
zmierzyć się z taką diagnozą u swojego dziecka, czują niepokój.
Jakie są przyczyny dysleksji i jak łagodzić jej objawy?

Str. 4

FOT. PL.FREEPIK.COM

Instytut Studiów
Poddyplomowych

Więcej informacji na naszej stronie
www.podyplomowka.edu.pl

KURSY JĘZYKA POLSKIEGO

w Instytucie Studiów Poddyplomowych

Start w czerwcu

Danuta Słowik,
redaktor
naczelnia

Na łamach „Kuriera Nauczycielskiego” nr 5/2022 publikujemy artykuły o różnorodnej tematyce. Tym razem ich autorami są nauczyciele z całej Polski.

O funkcjonowaniu w szkole dziecka z niedosłuchem pisze Agnieszka Maryniak, nauczyciel wychowania wczesnoszkolnego, świetlicy i surdopedagog w SP nr 1 w Koźminie Wielkopolskim.

Czym jest dysleksja i jak łagodzić jej skutki – dowiadujemy się z artykułu Julity Błyszczak, nauczyciela wychowania przedszkolnego i logopedy w Oddziale Przedszkolnym w Szkole Podstawowej w Studzienicach (woj. pomorskie).

O pozytywnym wpływie zajęć komputerowych na edukację i rewalidację uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym napisała Beata Pazowska, nauczyciel w Zespole Placówek im. Jana Pawła II w Lubaczowie (woj. podkarpackie).

Jak pobudzić kreatywność i ogólny rozwój dzieci w wieku wczesnoszkolnym poprzez pracę z długopisem 3D? Doświadczeniami w tym względzie dzieli się Magdalena Wojewódzka, nauczycielka edukacji wczesnoszkolnej i techniki w Szkole Podstawowej nr 2 w Siedlcach.

Natomiast Iwona Gębuś-Rodak, nauczyciel polonisty w SP nr 104 w Krakowie, przybliża na łamach „Kuriera” autorski program nauczania języka polskiego jako obcego. W Krakowie korzystali z niego uczniowie z Ukrainy.

To tylko niektóre z tematów poruszanych w tym numerze. Zachęcam do lektury.

KURIER
NAUCZYCIELSKI

Wydawca:

Krafco Consulting Sp. z o.o.,
ul. Sienkiewicza 1, 43-100 Tychy
tel. 32 787 57 47, 739 290 210
e-mail:
redakcja@kuriernauczycielski.pl

Redaktor naczelny:
Danuta Słowik

Redaguje: zespół

**Opracowanie graficzne
i skład komputerowy:**
COMSOFT Sp. z o.o. – Krzysztof Ewicz

Redakcja nie zwraca tekstów ani innych materiałów niezamówionych oraz zastrzega sobie prawo do skrótów i redakcyjnego opracowania tekstów przyjętych do druku. Za treść reklam i ogłoszeń redakcja nie odpowiada.

Role nauczyciela we współczesnej szkole

Doradca i wychowawca

PRZED KAŻDYM NAUCZYCIELEM STOI DUŻE WYZWANIE: PRZEKAZYWAĆ WIEDZĘ I WYCHOWYWAĆ. WE WSPÓŁCZESNYM ŚWIECIE NIEUSTAJĄCYCH PRZEMIAN I SCHYŁKU WSZELKICH WZORCÓW OSOBOWYCH REALIZOWANIE NAUCZYCIELSKIEJ MISJI NIE JEST JEDNAK ŁATWE.

Na szczęście jest wielu nauczycieli, którzy przekazują wiedzę w bardzo ciekawy sposób i dobrze wypełniają rolę wychowawcy. Niejednokrotnie są oni przyjaciółmi, towarzyszami oraz sprzymierzeńcami młodych ludzi, oczekujących od nich odpowiedzi na wiele podstawowych pytań.

Nauczanie młodego człowieka jest naszą powinnością, misją, a także wyróżnieniem. To nie tylko przekazywanie książkowej wiedzy. Dobry nauczyciel musi być lojalny wobec samego siebie i tych, którym się poświęca. Potrafi on, poza swoim obowiązkowym pensum, podjąć pracę społeczną, oddając czas wychowankom. Wyzwaniem jest zaintrygowanie uczniów swoim przedmiotem. Pokazanie im, że to, czego się uczą, może im się przydać w praktyce. Sprowokowanie ich do poszukiwania nowatorskich rozwiązań.

Nauczyciel wychowawca musi poznać swoich uczniów, ich potencjał, predyspozycje osobiste, wydolność intelektualną. To pozwala zrozumieć ich zachowania, nie zawsze właściwe. Wtedy łatwiej też wyjaśniać kryzysowe sytuacje, rozładować napięcia i poznać przyczyny problemów w nauce. Znając powody słabych wyników, możliwe jest zastosowanie odpowiedniego systemu wzmocnień i motywacji.

Priorytetem szkoły powinno być rozwijanie kompetencji osobistych, społecznych i komunikacyjnych ucznia, przydatnych do podjęcia ról i zadań w dorosłym życiu. Do takiej edukacji nie przystaje już model szkoły pruskiej, w której uczeń podporządkowany jest nauczycielowi i ma małe pole do wykazania się kreatywnością.

Ważne są metody przekazywania wiedzy oraz metody pracy z uczniami. Tu należy być elastycznym. Nie wolno przyzwyczajać się do raz wypracowanych metod. Trzeba zmieniać je całkowicie lub częściowo w zależności od warunków,

Przed każdym nauczycielem stoi duże wyzwanie: przekazywać wiedzę i wychowywać. FOT. PL.FREEPIK.COM

sytuacji oraz tego, z jakim uczniem się pracuje.

Lekcje muszą być ciekawą i angażującą przygodą dla każdego ucznia, tego słabszego, i tego mocniejszego. Podstawą należytej relacji jest empatyczna, wzmacniająca komunikacja, w której nauczyciel chce zrozumieć ucznia i patrzy na świat jego oczami, szanuje przekonania, szanuje granice fizyczne i psychologiczne.

Dydaktycy mają różne poglądy na temat metod nauczania. Na pewno ich dobór jest uzależniony od wieku dziecka, jego możliwości, celu, jaki chcemy osiągnąć, treści i zadań. Aktywizujące metody sprzyjają zdobywaniu wiedzy i jej utrwalaniu. W trakcie wykonywania działań uczniowie uaktywniają się na wielu poziomach – emocjonalnym, wer-

balnym, percepcyjnym, ruchowym i motywacyjnym. Stosując metody aktywne, uczymy dzieci tolerancji, zrozumienia oraz właściwych stosunków międzyludzkich.

Nauczyciel wprowadzający metody aktywizujące szybko odchodzi od dawnej roli eksperta i staje się animatorem, doradcą, partnerem, uczestnikiem procesu dydaktycznego. Zauważa zmiany wśród podopiecznych, którzy stają się bardziej samodzielni, rozwijają zainteresowanie uczeniem się. Operując metodami aktywnymi, uczeń i nauczyciel są na lekcji współpracownikami.

Zawód nauczyciela wymaga ciągłego kształcenia się. Każdy, kto ma ambicję osiągnięcia odpowiednich wyników w swej pracy, musi aktualizować wiedzę pedagogiczną.

Praca ta nie polega tylko na motywowaniu uczniów. Polega także na dokonywaniu oceny swych działań i ich rezultatów.

Obecnie nauczyciel jest uczestnikiem przemian zachodzących w życiu politycznym, społecznym, ekonomicznym i kulturalnym. Dokonuje się wielki postęp nauki i techniki. W takim świecie nauczyciel nie zawsze może być autorytetem w każdej dziedzinie. Ale mając na względzie to, że najważniejsi są uczniowie, może organizować ich aktywność, podpowiadać im i pomagać uzupełniać kompetencje.

*Bogusława WŁOCH,
nauczyciel geografii i nauczyciel
wspomagający
w Zespole Szkolno-Przedszkolnym
w Przybędzy (gmina Radziechowy-Wieprz)*

SŁOWO MIESIĄCA

#DobryObywatel

To tytuł zorganizowanego w maju ogólnopolskiego konkursu adresowanego do dzieci w wieku od 2,5 roku do 6 lat. Zadaniem uczestników było przygotowanie pracy przedstawiającej kreatywną interpretację hasła „Dobry Obywatel”. Organizatorem konkursu był Instytut Badań Edukacyjnych.

(źródło: IBE)

Liczba miesiąca

290 tys.

Prawie tyle osób przystąpiło do egzaminu maturalnego w maju 2022 roku.

(źródło: MEiN)

Centrum Szkoleń ISP
ul. Sienkiewicza 1
43-100 Tychy

Telefon:
512 542 904
515 403 148

E-mail i www:
kontakt@centrum-szkolen.edu.pl
www.centrum-szkolen.edu.pl

Centrum szkoleń dla nauczycieli, terapeutów i biznesu

Centrum szkoleń powstało z myślą o wszystkich tych, którzy stawiają na rozwój i chcą rozwinąć (zwiększyć) swoje kompetencje.

Z nami zdobędziesz certyfikat niezbędny do awansu nauczycielskiego, powiększysz swoje kompetencje, znajdziesz pomysły na ciekawe zajęcia dla dzieci, zdobędziesz nowe umiejętności.

Dlaczego warto się u nas szkolić?

- Rocznie do naszej oferty wprowadzamy 50 nowych szkoleń.
- Nasze szkolenia są jednodniowe, on-line lub stacjonarne.
- Szkolenia prowadzimy w godzinach dopasowanych do trybu pracy naszych słuchaczy.
- Nasi trenerzy to praktycy z wartościowym doświadczeniem oraz know-how zdobytym podczas wieloletniej pracy zawodowej. Nasz zespół trenerski to nasza duma.
- Na naszych szkoleniach zdobędziesz specjalistyczną wiedzę.
- Posiadamy zaplecze do prowadzenia artystycznych szkoleń – wysokiej jakości materiały, urządzenia, np. piec do wypalania gliny.
- Zapisz się na szkolenie lub kurs, a otrzymasz 5% rabatu na studia podyplomowe prowadzone przez ISP!

Poznaj całą ofertę! www.centrum-szkolen.edu.pl

Kiedy dziecko ma kłopoty z czytaniem, pisanie
i liczeniem

Czym jest dysleksja

KIEDYŚ ROBIONO NAM DYKTANDA, WIELE WKUWALIŚMY NA PAMIĘĆ... WSZYSTKO PO TO, ABY NAUCZYĆ SIĘ CZYTAĆ I PISAĆ BEZ BŁĘDÓW. WTEDY O DYSLEKSJI NIEWIELE SIĘ MÓWIŁO. DO DZIŚ, GDY W KLASIE POJAWI SIĘ DZIECKO DOTKNIĘTE TEGO RODZAJU PROBLEMAMI, NIERZADKO TRAKTUJE SIĘ JE JAK UPOŚLEDZONE. OPIEKUNOWIE, KTÓRZY MUSZĄ ZMIERZYĆ SIĘ Z DIAGNOZĄ DYSLEKSJI, CZUJĄ NIEPOKÓJ, NIE MAJĄC POJĘCIA, CZY TO WYCHOWAWCZE ZANIEDBANIE, CZY MOŻE USZKODZENIE MÓZGU.

Dysleksję rozwojową, występującą u dzieci od początku historii nauki czytania i pisania, opisano dopiero w XIX wieku. Angielski lekarz okulista William Pringle Morgan opublikował w „British Medical Journal” z 7 listopada 1896 roku artykuł omawiający pierwszy przypadek dysleksji rozwojowej. Dotyczył on 14-letniego chłopca, który był inteligentny i nie miał trudności z nauką matematyki, lecz nie potrafił nauczyć się czytać. Podejrzewanej u niego wady wzroku Morgan nie potwierdził, a trudności w czytaniu uznał za przejaw specyficznych zaburzeń, które nazwał „wrodzoną ślepotą słowną”. Dlatego niektórzy autorzy, opisując trudności czytania i pisania, używają terminu „ślepoty słownej”. W literaturze pojawiają się też określenia: „legastenia”, „wrodzona dysleksja” lub „dysleksja rozwojowa”.

Podstawowe pojęcia i mechanizmy związane z dysleksją wyjaśnia prof. dr hab. Marta Bogdanowicz z Uniwersytetu Humanistyczno-społecznego SWPS w Warszawie, specjalista psychologii klinicznej dziecka.

- Dysleksja rozwojowa to specyficzne trudności w uczeniu się czytania, najczęściej powiązane z trudnościami w opanowaniu poprawnej pisowni.

- Dysgrafia to niekaligraficzne, nieczytelne pisanie, związane z dyspraksją – obniżoną sprawnością ruchową, głównie manualną.

- Dysortografia to trudność w opanowaniu pisowni – chodzi nie tylko o błędy ortograficzne, lecz także o opuszczanie, przestawianie i mylenie liter podobnych pod względem kształtu.

- Dyskalkulia to trudność w rozwiązywaniu działań arytmetycznych.

- SLI (Specific Language Impairment) – specyficzne zaburzenia językowe – to trudności w przyswajaniu przez dzieci języka ojczystego, pomimo że dziecko rozwija się prawidłowo, zarówno pod względem fizycznym, jak i poznawczym.

Przedrostek „dys-” w nazwach większości tych zaburzeń oznacza trudność, brak. Często do terminu „dysleksja” dodaje się określenie „rozwojowa”. Oznacza ono, że opisywane trudności występują od początku nauki szkolnej, w odróżnieniu od dysleksji nabytej, tj. utraty już

opanowanej umiejętności czytania i pisania, zwykle przez osoby dorosłe, u których doszło do uszkodzenia mózgu.

Jak się objawia dysleksja?

Gdy na przykład niewłaściwie rozwijają się funkcje słuchowo-językowe, dziecko ma problem z odróżnianiem głosek. Słowa „pije” i „bije” brzmią dla niego tak samo. Mogą też występować wady wymowy, w tym przypadku ubezdźwięczniania głosek. Dzieci mają trudność z wyróżnianiem głosek w wyrazach, a także ze scalaniem pojedynczych głosek w słowo. To oczywiście prowadzi do problemów z rozumieniem czytanego tekstu.

Instytut Psychologii Zdrowia Polskiego Towarzystwa Psychologicznego podaje, że ponadto można zaobserwować następujące symptomy:

- trudności w zapinaniu ubrania, sznurowaniu butów;
- trudności ze stosowaniem przyimków, np. „przed – za” i „w środku – na zewnątrz”;
- trudności z zapamiętywaniem i wykonywaniem więcej niż jednego polecenia w tym samym czasie;
- opóźnienie rozwoju mowy, trudności z wypowiedzianiem się, wadliwa wymowa, częste przestawianie głosek i sylab;
- mylenie nazw kierunków w prawo, w lewo;
- trudności w nauce pisania – zwierciadlane odwracanie liter, deformowanie kształtu liter;
- trudności z zapamiętywaniem materiału występującego w formie sekwencji, np. dni tygodnia, nazwy miesięcy, litery alfabetu;
- trudności w zapamiętaniu aktualnej daty (jaki jest dzień), daty swoich urodzin, imienin i określenia czasu;
- słabe postępy w uczeniu się czytania zarówno metodą fonetyczną, jak i globalną;
- męczliwość uwarunkowana koniecznością włożenia większego wysiłku w zadania szkolne i wyętną koncentracją uwagi;
- oburęczność.

Dzieci dyslektyczne są często nieśmiałe, niepewne, bezradne, lękliwe. Nie wierzą we własne siły i możliwość osiągnięcia sukcesu. Uczniom z dysleksją brakuje poczu-

Dysleksja rozwojowa objawia się trudnościami w uczeniu się czytania, najczęściej powiązanymi z problemami z opanowaniem poprawnej pisowni FOT. PL.FREEPIK.COM

cia bezpieczeństwa. Unikają sytuacji, w których mogą być ośmieszeni. Nierzadko dyslektycy mają kłopoty z kontaktami w grupach rówieśniczych, a dla rozładowania nagromadzonego napięcia związanego z brakiem sukcesów w nauce, wdają się w konflikty i bójki.

Przyczyny dysleksji

Powodem tych trudności jest nieharmonijny rozwój pewnych części układu nerwowego (mózgu i mózdzka), które są odpowiedzialne za mowę, czytanie i pisanie. Wyodrębniono również cztery geny odpowiedzialne za nietypowy rozwój mózgu w okresie prenatalnym.

Prof. Marta Bogdanowicz w swoich publikacjach podaje, że jednym z pierwszych badaczy, który dostrzegł te uwarunkowania, był C. Thomas. W 1905 roku opublikował on wyniki badań rodziny, w której w dwóch generacjach znalazł sześć osób z objawami dysleksji. Ważne badania prowadzone były w latach 50. XX wieku w krajach skandynawskich, gdzie obserwacjami objęto wielopokoleniową rodzinę. Jednym z badaczy był K. Hermann, który zakładał, że dysleksja jest sprzężona z genem „Y” decydującym o płci męskiej. Dlatego jest przekazywana z pokolenia na pokolenie po linii męskiej, co powoduje, że wśród dzieci dyslektycznych jest czterokrotnie więcej chłopców niż dziewczyn.

Sądzi się, że dziedziczne uwarunkowania dotyczą 20–30 proc. dzieci dyslektycznych. Nietypowy rozwój mózgu, będący przyczyną dysleksji, jest nie tylko uwarunkowany genetycznie, lecz zaburzenia mogą pojawić się też na skutek zewnętrznych czynników uszkadzających centralny układ nerwowy w okresie prenatalnym. Bardzo niebezpieczne są też przedwczesny poród czy niedotlenienie podczas porodu.

Dysleksji nie powodują urazy psychiczne ani czynniki środowiskowe. Powoduje ją nietypowy rozwój mózgu.

Terapia pedagogiczna

Najważniejszym sygnałem, który zapowiada dysleksję, jest zaburzenie rozwoju mowy. Roczne dziecko powinno mówić kilka słów, półtoraroczne wymawiać słowa takie jak:

„mama da”, „tata opa”. Dwulatek powinien budować proste zdania, a trzylatek – zdania złożone. Gdy zauważamy opóźnienia w tym względzie, warto skontaktować się z logopedą.

Dziecko niezdarne ruchowo należy usprawniać, zachęcać do czynności samoobsługowych. Istotnym sygnałem jest także trudność z wyróżnianiem rymów, zapamiętywaniem wierszyków. Gdy zaburzenia nie są wielkie, zabawy i ćwiczenia pomogą usunąć problem. Ale problem zaniedbany będzie rósł razem z dzieckiem.

Piotr Bentkowski w artykule *Dysleksja – charakterystyka zjawiska* (psychologia.edu.pl) pisze, że całość oddziaływań stosowanych wobec dzieci ze specyficznymi trudnościami w czytaniu i pisaniu obejmuje się nazwą terapii pedagogicznej. Oddziaływania te mają charakter korekcyjno-kompensacyjny, co oznacza, że ukierunkowane są na usprawnianie zaburzonych funkcji (korekcja) i wspomaganie funkcji dobrze rozwijających się (kompensacja).

Terapia pedagogiczna, aby była skuteczna, musi trwać około czterech lat i powinna się zacząć, gdy dziecko ma pięć, sześć lat. Terapia u specjalisty raz w tygodniu nie będzie skuteczna. Rodzic też musi się nauczyć, jak postępować i ćwiczyć z dzieckiem. Ważne jest również to, aby dziecko miało oparcie w rodzicu, który będzie je motywował i przypominał mu, w czym jest dobre.

Bibliografia:

- M. Bogdanowicz, *O dysleksji, czyli specyficznych trudnościach w czytaniu i pisaniu*, Wydawnictwo Popularnonaukowe Linea, 1995.
- M. Bogdanowicz, *Ryzyko dysleksji problem i diagnozowanie*, Wydawnictwo Harmonia, Gdańsk 2002.
- E. Gruszczyk-Kolczyńska (red.), *Starsze przedszkolaki. Jak skutecznie je wychowywać i kształcić w przedszkolu i w domu*, Kraków 2014.
- A. Radwańska, *Jak pomóc dziecku z dysleksją. Poradnik dla rodziców i nauczycieli*, Wydawnictwo Difin, 2019.

Julita BŁYSZCZAK

nauczyciel wychowania przedszkolnego i logopeda
Oddział Przedszkolny w Szkole Podstawowej im. ks. Antoniego Peplińskiego w Studzienicach (woj. pomorskie)

Stymulacja rozwoju dzieci

Praca

WIEK
WCZESNOSZKOLNY
TO OKRES
INTENSYWNEGO
I SILNEGO RYTMU
ROZWOJOWEGO,
KTÓREGO PRZEBIEG
MA DECYDUJĄCE
ZNACZENIE DLA
PÓŹNIEJSZYCH
LAT ŻYCIA,
A UMIEJĘTNOŚCI
I WIADOMOŚCI
ZDOBYTE PRZEZ
DZIECKO W TRAKCIE
EDUKACJI
WCZESNOSZKOLNEJ
STANOWIĄ
ISTOTNE PODŁOŻE
DO DALSZEGO
KSZTAŁCENIA.
ROZWÓJ DZIECI
CHARAKTERYZUJE
SIĘ WÓWCZAS
DYNAMIZMEM,
PLASTYCZNOŚCIĄ
W PRZYSWAJANIU
WIEDZY I AKUMULACJI
DOŚWIADCZEŃ.

Zatem do zadań szkoły w tym zakresie należy między innymi: „wspieranie wielokierunkowej aktywności dziecka przez organizowanie sytuacji edukacyjnych umożliwiających eksperymentowanie i nabywanie doświadczeń oraz poznawanie polisensoryczne, stymulujących jego rozwój we wszystkich obszarach: fizycznym, emocjonalnym, społecznym i poznawczym” (Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej [...] – Dz. U. z 2017 r. poz. 356).

**Technologie
informacyjno-komunikacyjne
w pierwszych latach edukacji**

Pierwsze lata edukacji to czas, w którym dziecko uczy się postrzegać i poznawać przyrodę, technikę i życie społeczne wszystkimi zmysłami, a zdobyta wiedza musi stanowić podstawę do interpretacji

ka w wieku wczesnoszkolnym

z długopisem 3D

faktów przyrodniczych, społecznych, technicznych oraz pozwolić na jej racjonalne wykorzystanie w praktycznej działalności. Dzieci przejawiają duże zainteresowanie procesami technicznymi, technologiami informacyjno-komunikacyjnymi, nowoczesnymi sprzętami wspomagającymi i uatrakcyjniającymi proces kształcenia.

Tak było również wtedy, gdy podczas jednej z lekcji w klasie trzeciej pokazałam dzieciom magiczne pisaki...

Długopis 3D – co mówią uczniowie?

Jaki jest zatem długopis 3D? Zapytałam o to moich uczniów (10-latków). Odpowiadali, że „z zewnątrz wygląda jak zwykły długopis – jest tylko trochę grubszy i ma kilka przycisków”, „taki długopis jest nieco cięższy od moich pisaków w piórniku”, „piszemy i rysujemy plastikiem, a nie tuszem”, „działa jak pistolet do klejenia na gorąco”. Uczniowie zauważyli także, że można za pomocą długopisu 3D rysować i budować trójwymiarowe obiekty, używając go na wielu powierzchniach. Ważnym wnioskiem było ich spostrzeżenie, że obsługi pisaków 3D trzeba się po prostu nauczyć – tak jak w przypadku posługiwania się nożyczkami czy innymi narzędziami.

Czytając rozważania Fryderyka Drejera na temat wszechstronnego wspomagania i harmonijnego rozwoju dziecka w wieku wczesnoszkolnym w ramach edukacji technicznej (F. Drejer, *Wychowanie do techniki dzieci w młodszych wiekach szkolnych*, Jelenia Góra 2010), zauważyć można, że praca z długopisem 3D opierać się może również na założeniach autora tej publikacji. Chodzi o:

- kształcenie sensoryki, czyli mechanizmu spostrzegania cech rzeczy, czynności i zjawisk;
- kształcenie intelektu, czyli mechanizmu myślenia i kształtowania pojęć czy wyobrażeń;
- kształcenie motoryki, czyli sposobów prawidłowego i skutecznego wykonywania czynności, w tym również motoryki małej;
- kształtowanie postawy badawczej – poszukującej

walorów rzeczy, czynności i zjawisk, a także budzenie zainteresowań techniką;

- kształtowanie postawy diagnostycznej – rozpoznanie przyczyn zaobserwowanych skutków;
- kształtowanie postawy organizatorskiej – samodzielne organizowanie pracy;
- kształtowanie postawy twórczej – wykazywanie własnej inwencji przy rozwiązywaniu problemów w działaniu;
- kształtowanie postawy społeczno-moralnej – nauka odpowiedzialnego zachowania w działaniu;
- kształtowanie postawy estetycznej – rozwijanej wtedy, kiedy uczniowie zachowują ład na stanowisku pracy, dbają o estetykę wykonanego wytworu.

Dlaczego warto prowadzić zajęcia z długopisem 3D?

Istotną wartość pracy z pisakiem 3D polega na włączaniu dzieci w działania praktyczne, angażuje je emocjonalnie, kształtując takie cechy jak wytrwałość, cierpliwość i dokładność w wykonywaniu podjętego zadania. Praca ta uwalnia kreatywność, ćwiczy myślenie trójwymiarowe czy rozwija wyobraźnię.

Możliwości wykorzystania pisaków 3D są nieograniczone. Oczywiście nie należy oczekiwać dokładnych modeli jak w drukarce 3D, ale nie taka też jest rola pisaków. Można wymyślać i realizować elementy dekoracyjne, a przy odrobinie praktyki także nauczyć się „malować” w powietrzu, używać ich do celów naprawczych lub do sklejenia wydrukowanych w 3D przedmiotów.

Zaznajamianie uczniów z technologiami jest niezbędne i wynika z szybkiego rozpowszechnienia techniki we wszystkich dziedzinach współczesnego życia. Ma to zatem duże znaczenie poznawcze i wychowawcze.

Praca z długopisami 3D wspomaga aktywność motoryczną – odgrywa ogromną rolę w ćwiczeniu sprawności ręki, rozwija umiejętność chwytu pisarskiego, czyli precyzyjnych ruchów dłoni i palców,

a także koordynacji tych czynności przy pomocy wzroku.

Dodatkowo sfera intelektualna i emocjonalna uczniów rozwija się będzie, jeśli oprócz naśladowania czynności wykonywanych przez nauczyciela, będą oni potrafili sami podejść do problemu, a nauczyciel zastosuje i przyjmie postawę inspiratora ich działań.

Ratujemy rafę koralową – przykładowy scenariusz zajęć

Zaproponowany przeze mnie scenariusz został wykorzystany podczas zajęć z edukacji technicznej w klasie trzeciej w ramach obchodów Dnia Ziemi.

Temat lekcji: Ratujemy rafę koralową.

Czas trwania: 90 minut.

Cele główne:

- doskonalenie sprawności manualnej,
- rozwijanie wyobraźni i inwencji twórczej,
- wzbogacenie wiadomości na temat życia w oceanie.

Cele operacyjne:

- uczeń wie, jakie materiały będą mu potrzebne do wykonania makiety rafy koralowej,
- uczeń potrafi wykonać makiety rafy koralowej m.in. za pomocą długopisu 3D.

Metody nauczania:

- podająca: pogadanka, pokaz z instruktorem,
- nauczania praktycznego: samodzielne lub z niewielką pomocą nauczyciela wykonanie długopisem Banach 3D wodorostów oraz innych roślin i zwierząt rafowych.

Formy:

- zbiorowa, indywidualna.

Środki dydaktyczne:

- długopisy Banach 3D, rzutnik, prezentacja multimedialna, szablony i ikony wodorostów (zobacz czarno-białe grafiki).

Materiały i narzędzia techniczne:

- stoiki, plastelina, wykałaczki, nożyczki, kamienie.

Przebieg zajęć:

I. FAZA POCZĄTKOWA

Nawiązanie do przeprowadzonych wcześniej zajęć z edukacji przyrodniczej i społecznej zagro-

Uczniowie podczas pracy z długopisem 3D FOT. MAGDALENA WOJEWÓDZKA

Rafa koralowa „wyczarowana” długopisem 3D FOT. MAGDALENA WOJEWÓDZKA

zeniu wymieraniem raf koralowych i stworzeń żyjących w symbiozie z rafami.

II. FAZA REALIZACYJNA

1. Wyjaśnienie, że celem zajęć podsumowujących obchody Dnia Ziemi będzie wykonanie makiety rafy koralowej przy pomocy plasteliny i długopisów Banach 3D.

2. Omówienie środków bezpieczeństwa, wskazanie pomocy i narzędzi, niezbędnych do wykonania modeli wodorostów.

3. Formowanie z plasteliny kształtów organizmów wodnych: rozgwiazd, ryb, muszli oraz tworzenie

za pomocą długopisów 3D modeli wodorostów i zwierząt na podstawie gotowych szablonów.

4. Wykonanie wspólnej makiety poprzez ułożenie obok siebie wszystkich elementów wykonanych przez uczniów.

III. ZAKOŃCZENIE I PODSUMOWANIE ZAJĘĆ

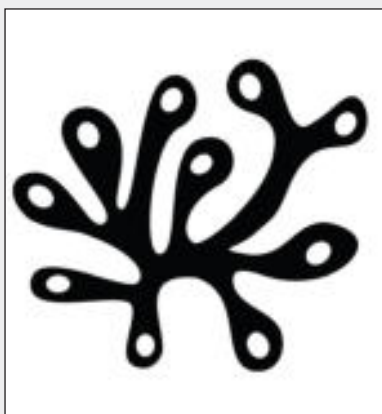
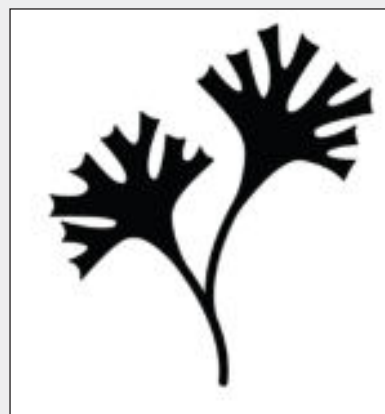
1. Omówienie prac i działalności twórczej, podkreślenie pomysłowości, rozmowa na temat uczuć, jakie towarzyszyły uczniom podczas pracy, podziękowanie za zaangażowanie.

Warto zaznaczyć, że **dzięki technologii druku 3D naukowcy opracowali innowacyjne sposoby ochrony raf koralowych. Technologia ta pozwala nam naśladować naturalne struktury rafowe, drukować je w odpowiednim kształcie zapewniając idealne środowisko dla koralowców i niezliczonych innych gatunków zwierząt zamieszkujących rafy.**

2. Przygotowanie wystawki i prezentacja makiety rafy koralowej.

Magdalena WOJEWÓDZKA

nauczycielka edukacji wczesnoszkolnej i techniki w Szkole Podstawowej nr 2 w Siedlcach

Dziecko z niedosłuchem w szkole

EDUKACJA OSÓB GŁUCHYCH I NIEDOSŁYSZĄCYCH JEST SPORYM WYZWANIEM DLA NAUCZYCIELI. JAKO SURDOPEDAGOG ZAJMUJĘ SIĘ NAUCZANIEM I WYCHOWANIEM DZIECI Z USZKODZENIAMI SŁUCHU. W SWOJEJ PRACY PROWADZĘ ZAJĘCIA Z UCZNIAMI NIEDOSŁYSZĄCYMI. NA PODSTAWIE WŁASNYCH DOŚWIADCZEŃ I OBSERWACJI ORAZ POWOŁUJĄC SIĘ NA WSKAZÓWKI Z PORADNIKA DLA NAUCZYCIELI SZKÓŁ OGÓLNODOSTĘPNYCH PT. *MÓJ UCZEŃ NIE SŁYSZY* AUTORSTWA URSZULI BURYN, TERESY HULBOJ, MARZENY KOWALSKIEJ I TAMARY PODZIEMSKIEJ (MEN, WARSZAWA 2001), CHCIAŁABYM PRZEDSTAWIĆ NAJWAŻNIEJSZE ASPEKTY FUNKCJONOWANIA DZIECI NIEDOSŁYSZĄCYCH W ŚRODOWISKU SZKOLNYM, ICH POTRZEBY, METODY INDYWIDUALIZACJI ICH NAUCZANIA I WYCHOWANIA.

Osoby niesłyszzące i niedosłyszające muszą od siebie wymagać znacznie więcej niż osoby słyszzące, włożyć więcej trudu w to, aby funkcjonować wśród rówieśników. Dlatego istotne jest odpowiednie prowadzenie tych uczniów w szkole ogólnodostępnej.

Wada słuchu, choć ważna w życiu osobistym i szkolnym, nigdy nie powinna stać się najważniejszą cechą dziecka. Nauczyciel uczący dzieci z wadami słuchu musi poznać ich osobowości, emocje, problemy, z którymi się borykają, poziom zdolności, odporność na stres. Powinien poznać nawet środowisko, w którym dorasta. Kierując się tą wiedzą, można wtedy świadomie pomagać swoim uczniom zdobywać umiejętności.

Ogromne znaczenie ma nie tylko właściwa współpraca nauczyciela z uczniem. Nie tylko ważne są formy i metody pracy, które sprzyjają rozwojowi języka, a także potrzeba indywidualizacji pracy i oceniania. Istotna jest również współpraca z rodzicami.

Dlaczego szkoła masowa

Rodzice najczęściej wybierają szkołę masową, gdyż ona jest najbliższym miejscem zamieszkania. Argumentują jej wybór tym, że pobyt

w takiej szkole sprzyja rozwojowi mowy werbalnej – czynnej i biernej. Uważają, że uczęszczanie do takiej szkoły wymusi na dziecku podjęcie wysiłku uczenia się trudnych dla niego czynności. Rodzice liczą na to, że ich pociecha z czasem będzie potrafiła zrozumieć komunikaty słowne odzwierciedlające potrzeby, emocje, pragnienia.

Jak stwierdza Joanna Skibska z Instytutu Pedagogiki Uniwersytetu Śląskiego, wszystkie negatywne skutki niedosłuchu próbuje się niwelować przez działania rehabilitacyjne. Dziecko prawidłowo i wcześniej rehabilitowane, posiadające odpowiednią opiekę w szkole oraz będące pod troskliwą opieką rodziny, powinno wykazywać się podobnym poziomem jakości życia i nie mieć większych problemów niż jego słyszący koleś.

Poznać dziecko i jego możliwości

Dziecko z uszkodzonym słuchem w szkole ogólnodostępnej realizuje podstawę programową kształcenia ogólnego. Jednak uwarunkowane jest to stopniem uszkodzenia słuchu oraz ukierunkowane na treści językowe, tak by stały się bardziej przystępne. W związku z tym nauczyciel pra-

cujący z uczniem z wadą słuchu powinien posiadać wiedzę na temat możliwości rozwojowych podopiecznego. Zadaniem nauczyciela jest zaznajomienie się z procesem edukacyjno-terapeutycznym, zaspokojeniem potrzeb dziecka oraz poznaniem jego zainteresowań. Najważniejsza w tym wszystkim jest samodzielność ucznia w realizacji zadań edukacyjnych oraz ich przydatność w codziennym życiu. Bardzo istotne w edukacji na miarę dziecka z wadą słuchu jest dostosowanie wymagań do indywidualnych możliwości poznawczych. W przypadku ucznia z niedosłuchem lub niesłyszającego, dla którego opanowanie mowy jest niezwykle trudnym, pracochłonnym i absorbującym zadaniem, ocena powinna być przemyślanym działaniem, które motywuje. Dokonując oceny wykonanych zadań czy działań przez dziecko z wadą słuchu, pamiętajmy, że musi ono o wiele więcej pracować i uczyć się, aby jego wyniki w nauce można było porównać z wynikami rówieśników. Dziecko w młodszym wieku szkolnym źle znosi porażki, gdyż – pomimo jego starań i uczenia się znacznie więcej i dłużej od swoich rówieśników – otrzymuje często

gorsze oceny. Dla małego dziecka są one bardzo ważnym czynnikiem motywującym do dalszej pracy oraz pokonywania trudności.

Ocenianie

Aby uniknąć takich trudnych sytuacji, należy wykorzystywać ocenianie włączające. Ten rodzaj oceniania powinien być stosowany w placówkach ogólnodostępnych, a nie tylko w szkołach dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Celem tego oceniania jest ukierunkowanie na możliwie najlepsze wspomaganie procesu uczenia się wszystkich uczniów. Tym samym przyczynia się to do uczestnictwa w edukacji ogólnodostępnej wszystkich dzieci zagrożonych wykluczeniem. Indywidualizacja pracy z dzieckiem jest nadrzędną cechą. Powoduje to, że dzieci nie porównują się między sobą, ważne są tylko indywidualne osiągnięcia poszczególnych uczniów, co z kolei wpływa na unikanie negatywnej rywalizacji.

Zatem funkcjonowanie poznawczo-społeczne dziecka z wadą słuchu w szkole ogólnodostępnej w dużej mierze zależy od podjętych w niej działań dostosowawczych. Od ich jakości zależy nabywanie wiedzy i umiejętności

przez dziecko oraz pokonywanie trudności wynikających z niepełnosprawności.

Poznanie i uwytłumaczenie mocnych stron dziecka sprawia, że czuje się ono docenione, spełnione, a co najważniejsze – dowartościowane. Oznacza to, że nauczyciel uczący dziecko z niedosłuchem powinien dobrze znać swojego ucznia, aby stawiane mu wymagania pobudzały do aktywności, motywowały do nauki, pokonywania trudności i podejmowania dalszego wysiłku.

Poszukując drogi optymalnego uczenia się przez dziecko z wadą słuchu, należy wykorzystywać jego zainteresowania i zdolności, aby stawiać na to, co jest mu bliskie i co sprawia mu radość. Wtedy w tej małej istocie ukształtuje się umiejętność radzenia sobie w codziennym życiu, a to właśnie powinno stanowić fundament edukacji każdego ucznia, szczególnie tego ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

Agnieszka MARYNIAK
nauczyciel wychowania
wczesnoszkolnego, świetlicy,
surdopedagog
w Szkole Podstawowej nr 1 im. Strajku
Dzieci Koźmińskich 1906/1907
w Koźminie Wielkopolskim

Osoby niesłyszzące i niedosłyszające muszą od siebie wymagać znacznie więcej niż osoby słyszzące, aby funkcjonować wśród rówieśników w szkole ogólnodostępnej. FOT. AGNIESZKA MARYNIAK

Czy warto wprowadzać innowację pedagogiczną?

„Radość z pisania książki”

W ROKU SZKOLNYM 2016/2017 NAPISAŁAM I ZREALIZOWAŁAM INNOWACJĘ PEDAGOGICZNĄ PT. „RADOŚĆ Z PISANIA KSIĄŻKI”. PROJEKT SKIEROWANY BYŁ DO UCZNIÓW KLASY III B (18 OSÓB) PUBLICZNEJ SZKOŁY PODSTAWOWEJ NR 8 W OPOLU I MIAŁ NA CELU NAPISANIE, ZILUSTROWANIE I WYDANIE WSPÓLNEJ, KLASOWEJ KSIĄŻKI.

Celem mojej innowacji było również:

- rozwijanie aktywności twórczej, umiejętności literackich, plastycznych, a także posługiwania się technologią komputerową;
- zwiększanie motywacji uczniów do tworzenia własnych tekstów w różnych formach gatunkowych;
- rozwijanie funkcji językowych i wzbogacenie słownictwa;
- wyrównanie szans edukacyjnych uczniów i podniesienie ich samooceny;
- zwiększenie możliwości osiągania przez uczniów lepszych wyników w nauce i różnorodnych konkursach.

Nowatorstwo projektu polegało na innej, ciekawej dla dzieci formie prowadzenia wybranych zajęć lekcyjnych, podczas których – poprzez samodzielne, swobodne pisanie, ilustrowanie i wydanie wspólnej książki, zabawę oraz ćwiczenia praktyczne – uczniowie mieli zacząć inaczej postrzegać książki, na przykład kojarzyć je z czymś ciekawym i radosnym, a nie z przymusem i nauką.

W ciągu roku szkolnego czytałam dzieciom różne formy literackie, umożliwiałam spotkanie z Waldemarem Cichonim, autorem serii książek *Cukierku, ty łobuzie!*.

Zachęcałam też uczniów do pisania indywidualnych, swobodnych tekstów na podstawie ich własnych doświadczeń, przeżyć i działań oraz ich naturalnej skłonności do fantazjowania. Dzięki temu dziecko mogło wyrazić siebie, komunikować innym swoje myśli i spostrzeżenia. Swobodna ekspresja spełniła też funkcję psychoterapeutyczną, gdyż pozwoliła wyrazić różnorodne potrzeby emocjonalne ucznia. Teksty te ułatwiły mi bliższe poznanie dziecka i ewentualną pomoc, jeśli takowa była konieczna.

Uczniowie przepisywali stworzone teksty na komputerze, a prace plastyczne wykonywali różnorodnymi technikami. Prace zostały zeskanowane, sfotografowane,

poddane obróbce komputerowej i wydrukowane jako ilustracje do naszej wspólnej książki, której dzieci nadały wymyślony przez siebie tytuł *My, klasa III b z PSP 8 – wspomnienia uczniów*.

Fakt upublicznienia tych prac, oczywiście za zgodą autorów i ich rodziców, stanowił dodatkową motywację do wysiłku i unaoczniał dzieciom celowość własnego działania.

Do pomocy przy edycji książki po-

działeś?”, „Ha, ha, ale śmiesznie wyszło”, „Szkoda, że tak krótko napisałem”, „Dziękuję, pani Aniu. Babcią się ucieszy, jak zobaczy, co napisałam” itp. To tylko niektóre z komentarzy dzieci. Prawdziwe emocje towarzyszyły pierwszemu przewracaniu kartek książki z ich własną twórczością. Te reakcje rozwiąły moje wątpliwości, czy warto było wprowadzać ów pomysł w życie. Mimo że nie zawsze wszystko szło według planu, mimo licznych potknięć i przeciwności losu uważam, że wszystko, co jest inne od zwykłych lekcji, co jest wytworem samych uczniów, czego mogą dotknąć i doświadczyć, jest dla dzieci bezcenne i przyczynia się do ich sukcesów w dalszej edukacji oraz w życiu.

Na pierwsze efekty naszego projektu nie trzeba było długo czekać:

– Kamil zdobył drugie miejsce w Międzyszkolnym Konkursie „Mały Omnibus” i wyróżnienie w XXII Międzyszkolnym Konkursie Fotograficznym Klas III Szkół Podstawowych w MDK w Opolu;

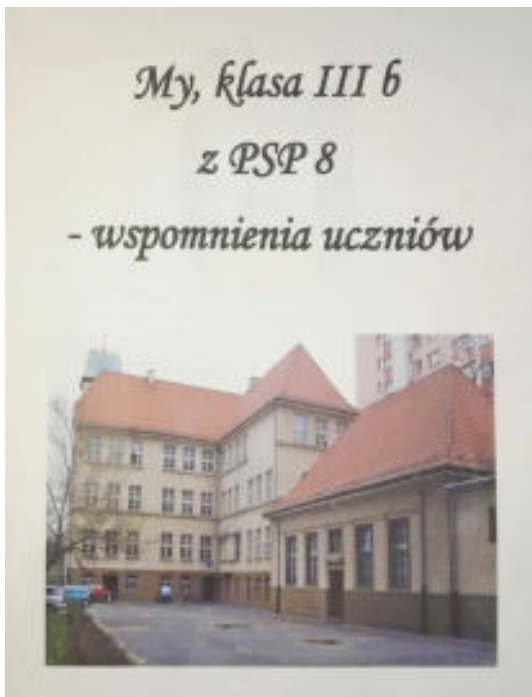
– Alicja zajęła drugie miejsce w Międzyszkolnym Konkursie Plastycznym „Historia Opola oczami uczniów” w ramach obchodów 800 lat Opola;

– dzieci z koła teatralnego zdobyły pierwsze miejsce w X Międzyszkolnych Konfrontacjach Teatralnych.

Realizacja innowacji i zaprezentowanie gotowej książki przed komisją kwalifikacyjną przyczyniły się do zdania przeze mnie egzaminu na nauczyciela mianowanego.

Tak jak wspominałam, nie obyło się bez wpadek podczas realizacji projektu. Na początku dzieci nie chciały pisać na lekcjach żadnych opowiadań, wierszy, rymowanek. Zadawałam więc im je jako pracę domową, a w szkole przepisywały na komputerze, rysowały, skanowały itd.

Więcej mojej pomocy wymagały dzieci z trudnościami w nauce, ale pomimo ogromnych problemów,

Efekt końcowy projektu „Radość z pisania książki”
FOT. ANNA FERENS

prosił mi panią Kasię, polonistkę, która zgodziła się zostać naszym korektorem i sprawdziła treść pod kątem poprawności językowej, stylistycznej oraz logicznej.

W ten proces twórczy bardzo zaangażowali się również rodzice uczniów i pomagali nam na każdym etapie powstawania książki. To oni zajęli się drukowaniem, składaniem i oprawieniem każdego egzemplarza oraz dostarczeniem gotowego produktu do klasy, abym mogła na koniec roku szkolnego wręczyć każdemu uczniowi egzemplarz wydawnictwa razem ze świadectwem ukończenia klasy III.

Podeksycytowanie, zaciekawienie, radość, śmiechy, komentarze... „Ojej, to moje pismo!”, „Wow, wi-

Uczniowie klasy III b SP nr 8 w Opolu (rok szkolny 2016/2017) piszą teksty do książki
FOT. ANNA FERENS

nie poddawaliśmy się i też mieli swój wkład w powstanie książki. Nie udało się nam profesjonalnie wydrukować książki w drukarni, ponieważ okazało się, że koszty druku tak małego nakładu są bardzo wysokie. Zdecydowaliśmy z rodzicami, że wydrukujemy te setki kartek na domowych drukarkach i zbindowujemy egzemplarze w punkcie ksero.

Planowałam kolejną realizację innowacji w roku 2019/2020, ale tu niestety przeszkodził nam COVID-19 i lockdown. Mam jednak nadzieję, że od września 2022 roku uda mi się kontynuować innowa-

cję pt. „Radość z pisania książki” w przyszłej klasie III a.

Uczniowie, którzy kilka lat temu brali udział w projekcie, są już w starszych klasach, ale wiem, że nie spoczęli na laurach, są ciekawi świata i zdobywają zaszczytne miejsca w różnorodnych konkursach. Bardzo im kibicuję. Nadal też tworzę autorskie programy i organizuję swoim obecnym uczniom wiele różnorodnych zajęć.

Anna FERENS
nauczyciel edukacji wczesnoszkolnej
i terapeuta pedagogiczny
w Publicznej Szkole Podstawowej nr 8 im.
Gustawa Morcinka w Opolu

Program autorski dla klas IV–VIII

Nauczanie języka polsk jako obcego

PROGRAM NAUCZANIA JĘZYKA POLSKIEGO JAKO OBCEGO SKIEROWANY JEST DO UCZNIÓW-OBKOKRAJOWCÓW W WIEKU 11–15 LAT (II ETAP EDUKACYJNY SZKOŁY PODSTAWOWEJ), KTÓRZY ROZPOCZYNAJĄ REALIZACJĘ OBOWIĄZKU EDUKACYJNEGO W POLSKIEJ SZKOLE NA POZIOMIE A1, A2, B1 I WCZEŚNIEJ NIE UCZYLI SIĘ JĘZYKA POLSKIEGO.

Zakwalifikowanie ucznia do programu wymaga wzięcia pod uwagę następujących czynników: stopień znajomości języka polskiego, dotychczasowe doświadczenie szkolne uczącego się, jego przyczyna migracji, ogólny status społeczno-ekonomiczny.

Tematy zajęć zawierają niezbędne informacje potrzebne do komunikowania się z uczniami w języku polskim. Metody i techniki pracy na zajęciach uwzględniają wszystkie typy uczenia się: słuchowego, wzrokowego i kinestetycznego. Każdy rozdział kończy się powtórzeniem, przez co uczestnik utrwala i systematyzuje materiał. Stosowanie gier i zabaw językowych ma uatrakcyjnić zajęcia. Program zawiera tematy o polskiej kulturze i obyczajach. Projekt jest realizowany na terenie szkoły podstawowej jako dodatkowe zajęcia pozalekcyjne.

w jasnych wypowiedziach, które dotyczą znanych mu spraw i zdarzeń typowych dla szkoły, czasu wolnego (B1).

2. W zakresie mówienia uczestnik zajęć:

- potrafi porozumiewać się w typowych sytuacjach życia codziennego, potrafi formułować proste pytania dotyczące najlepiej znanych mu tematów lub najpotrzebniejszych spraw i odpowiadać na tego typu pytania (A1);

- potrafi używać prostych wyrażań i zdań, aby opisać siebie, miejsce, gdzie mieszka, skąd pochodzi oraz ludzi, których zna (A1);

- potrafi brać udział i radzić sobie w zwykłej, typowej rozmowie wymagającej prostej wymiany informacji na znane mu tematy (A2);

- potrafi poradzić sobie w sytuacji, w których można się znaleźć w czasie podróży po kraju lub regionie, gdzie mówi się danym językiem (B1);

- potrafi łączyć wyrażenia w prosty sposób, by opisywać uczucia i zdarzenia oraz swoje marzenia (B1).

3. W zakresie czytania ze zrozumieniem uczestnik zajęć:

- rozumie ogólny sens prostego tekstu dotyczącego życia codziennego i szkolnego, czyta wyrazy, wyrażenia, zwroty (A1);

- potrafi odpowiedzieć na pytania dotyczące prostego tekstu (A2);

- potrafi odpowiedzieć na pytania problemowe (otwarte) nawiązujące do czytanego tekstu (B1).

4. W zakresie pisania uczestnik zajęć:

- przepisuje proste zdania, krótki tekst, uzupełnia wyrazami luki na podstawie wzoru (A1);

- odpowiada pisemnie zdaniami na pytania otwarte dotyczące tekstu (A2);

- tworzy prace pisemne pod nadzorem nauczyciela, np. list, opis (B1).

Możliwe metody i techniki nauczania

1. Metody:

- jednostkowa, aktywizująca, podająca, projektu, eksponująca, programowa, poszukująca, problemowa.

2. Techniki:

- rozmowa wstępna;
- słuchanie i powtarzanie;
- uzupełnianie wyrazów, zdań z lukami;

- uzupełnianie treści w toku słuchania;
- uzupełnianie tekstu wyrazami z ramki;

- uzupełnianie na podstawie wzoru;
- porządkowanie w jedną całość (rozsypanka wyrazowa);

- łączenie w pary;
- dopasowanie obrazka do usłyszanego wyrazu;

Uczniowie z Ukrainy uczą się języka polskiego w Szkole Podstawowej nr 104 w Krakowie. FOT. IWONA GĘBUŚ-RODAK

- pokazywanie i objaśnianie obrazków, ilustracji;

- krótka odpowiedź;
- uzupełnianie dialogów;

- karty z obrazkami;
- tworzenie dialogów na przykładzie;

- gry i zabawy językowe;
- szukanie odpowiednich wyrazów z podanych;

- co pasuje?;
- wyszukiwanie różnic na ilustracjach;

- dopasowanie nazw do kolorów;
- porównywanie obrazków;

- korygowanie tekstu;
- przepisywanie zdań, tekstu;

- opis, e-mail, list, SMS, prezentacja, plan dnia;
- rozwiązywanie krzyżówek i rebusów;

- czytanie ze zrozumieniem;
- odpowiedzi na pytania otwarte;

- układanie zdań z rozsypanki wyrazowej;
- ćwiczenia na zasadzie prawdy i fałszu;

- zgadywanki;
- grupowanie wg tematu, nazw;

- dokończanie zdań;
- gra miejska;

- porządkowanie tekstu;
- quizy językowe, testy podsumowujące;

- dopisywanie antonimów;
- ustne i pisemne odpowiedzi na pytanie;

- zagadki leksykalno-gramatyczne;
- tworzenie samodzielnych tekstów;

- wyszukiwanie określonych informacji w tekście;
- oglądanie filmów edukacyjnych z tłumaczem;

- gry edukacyjne w aplikacjach: LearningApps.org, Wordwall.net, Quizizz.com;
- wyszukiwanie informacji w Internecie;

- pogadanka;
- inscenizacja i drama;

- burza mózgów.

iego

• **Ocenianie**

Sposób oceniania na zajęciach nie opiera się na sprawdzaniu wiedzy i umiejętności za pomocą testów czy sprawdzianów.

Ocena postępów polegać będzie na:

- samoocenie – ustalaniu pod koniec zajęć, co uczeń już umie, a nad czym musi popracować;
- ocenianiu wkładu, jaki uczeń wniósł w trakcie nauki;
- ocenianiu jego możliwości intelektualnych;
- ocenianiu aktywności ucznia na zajęciach;
- ocenianiu zachowania w czasie lekcji;
- ocenianiu kart pracy, zadań domowych, projektów;
- ocenianiu postępów, jakich dokonał w trakcie nauki;
- ocenianiu chęci uczestnictwa w lekcjach.

• **Materiały dydaktyczne**

Podczas zajęć nauczyciel wykorzystuje następujące materiały dydaktyczne:

- podręcznik i ćwiczenia *Polski 1. Krok po kroku*, Stempek Iwona, Kuc Paulina, Grudzień Małgorzata, wyd. Glossa;
- gry i zabawy językowe do podręcznika *Polski 1. Krok po kroku*, Kuc Paulina, Stempek Iwona;
- podręcznik i ćwiczenia *Bawimy się w polski 1*, Achtelik Aleksandra, Niesporek-Szamburska Bernadeta, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego;
- *Językowa podróż po Polsce. Podręcznik do nauki języka polskiego jako obcego dla dzieci i młodzieży rozpoczynających naukę w polskiej szkole (11–15 lat)*, Szostak-Król Katarzyna;
- karty pracy do podręcznika *Językowa podróż po Polsce*;
- materiały własnej pracy;
- aplikacje: LearningApps.org, Wordwall.net, Quizizz.com;
- Internet, tablica interaktywna, mapy, plan miasta, obrazki, fotografie.

Iwona GĘBUŚ-RODAK
nauczyciel polonista (13 lat stażu)
w Szkole Podstawowej nr 104 im. Jana Matejki w Krakowie

• Treści kształcenia	
TEMAT	UMIEJĘTNOŚCI
Podstawowe zwroty grzecznościowe, powitania i pożegnania. Alfabet. Liczebniki 0–30. Podstawowe zwroty na lekcji. Powtórzenie.	Uczeń: - stosuje w odpowiednich sytuacjach zwroty grzecznościowe: dzień dobry, proszę, przepraszam, cześć, do widzenia, dziękuję, pan, pani itp.; - literuje, odróżnia litery alfabetu polskiego; - rozumie podstawowe polecenia, instrukcje, pytania z otoczenia.
Kraje, miasta, miejsca, stolice. Dane osobowe. Powtórzenie.	Uczeń: - przedstawia się; wie, skąd pochodzi, gdzie mieszka; - wskazuje nazwy stolic Europy.
Przedmioty w klasie i przybory szkolne. Kolory, kształty, wielkość. Pomieszczenia w szkole. Dni tygodnia. Plan lekcji, dzień nauki, oceny, prawa i obowiązki ucznia. Powtórzenie.	Uczeń: - nazywa sprzęty oraz przybory szkolne; - rozróżnia kolory, kształt i wielkość przedmiotu, opisuje rzeczy; - nazywa pomieszczenia szkolne i wie, gdzie są rozmieszczone na terenie placówki; - umie odczytać plan lekcji, używa nazw przedmiotów szkolnych; - opowiada o czynnościach wykonywanych przez ucznia; - rozumie zasady zachowania się w polskiej szkole; - zadaje pytania dotyczące praw i obowiązków ucznia w polskiej szkole.
Hobby. Ubiór. Umiejętności i zainteresowania. Czynności dnia codziennego. Powtórzenie.	Uczeń: - opisuje czynności dnia codziennego; - wypowiada się na temat spędzania wolnego czasu; - wie, jakie jest jego hobby i jakie posiada umiejętności (talent), co potrafi zrobić.
Wygląd zewnętrzny postaci. Prezentacja członków rodziny. Liczebniki 30–100. Relacje rodzinne. Zawody. Znani Polacy. Miejsce zamieszkania. Powtórzenie.	Uczeń: - opisuje siebie i innych; - tworzy drzewo genealogiczne swojej rodziny; - nazywa miejscowość, w której mieszka, ulicę, osiedle; - określa relacje rodzinne (mama, tata, babcia, kuzyn, ciocia itp.); - wymienia znanych Polaków; - wymienia nazwy zawodów i czynności z nimi związane; - podaje, kim są z zawodu członkowie jego rodziny.
Sklepik szkolny. Produkty spożywcze. Posiłki. Polskie popularne dania oraz dania uczniów. Potrawy. Stołówka szkolna. Powtórzenie.	Uczeń: - opisuje produkty w sklepiu szkolnym, nazywa je; - zadaje pytania typu: „Ile to kosztuje?”; - nazywa najważniejsze produkty spożywcze; - nazywa i opisuje główne posiłki; - potrafi zamówić prosty posiłek na stołówce szkolnej; - zna polskie dania, opowiada o nich; - podaje nazwy dań z regionu, z którego pochodzi; - opisuje dania, które są na stole w jego domu podczas świąt.
List. Liczebniki 100–1000. Prezenty. Artyści. Powtórzenie.	Uczeń: - umie napisać list do św. Mikołaja, w którym wymienia nazwy prezentów; - stosuje w liście zwroty grzecznościowe: „Kochany Święty Mikołaju!”, „Proszę o...”, „Chcę dostać...”, „Pozdrawiam”, „Całuję”, „Bardzo dziękuję”; - zna liczebniki od 100 do 1000; - wie, czym zajmują się znani polscy artyści (muzycy, pisarze, malarze).
Pory roku. Pogoda. Ubrania. Miesiące. Flora i fauna. Powtórzenie.	Uczeń: - nazywa pory roku; - opisuje pogodę za oknem; - wymienia ubrania, jakie nosi na sobie w zależności od pory roku i pogody; - opisuje nazwy ubrań, jakie nosi osoba; - nazywa miesiące i dni tygodnia; - nazywa gatunki roślin i zwierząt żyjących w Polsce i w swoim kraju.
Obiekty w mieście. Droga. Środki transportu. Droga do szkoły. Obiekty turystyczne. Zabytki. Adresy. Orientacja w przestrzeni. Powtórzenie.	Uczeń: - nazywa obiekty w mieście, opisuje miasto; - podaje lokalizację; - umie pytać o drogę i wskazuje drogę; - opisuje drogę do szkoły; - orientuje się w przestrzeni na podstawie wskazówek z maila i SMS-a; - nazywa środki transportu znane w Polsce i w swoim kraju; - zna zabytki największych miast Polski i swojego kraju.
Godziny, minuty. Program. Plan dnia codziennego. Pory dnia. Podróż. Święta. Powtórzenie.	Uczeń: - odczytuje czas na zegarze; - nazywa miesiące, dni tygodnia; - odczytuje daty w kalendarzu; - planuje swój dzień, podając godziny i pory dnia; - zna najważniejsze święta świeckie i religijne w Polsce oraz opisuje święta ze swojego kraju rodzinnego.
Popularne sklepy. Sprzedaż i kupno. Pieniądze, waga i miara. Powtórzenie.	Uczeń: - nazywa rodzaje sklepów popularnych w Polsce i kraju pochodzenia; - umie zrobić zakupy w sklepie; - pyta o cenę produktu; - posługuje się jednostkami wagi, miary i monetarnymi.
Zdrowie i choroby. Samopoczucie. Stopnie. Higiena. Dyscypliny sportowe. Powtórzenie.	Uczeń: - potrafi opisać, jak się czuje i co mu dolega; - wie, jak dbać o higienę osobistą; - wskazuje i opisuje dyscypliny sportowe, które warto uprawiać dla zdrowia; - wie, jakie dyscypliny uprawiają znani sportowcy.
Wiedza o Polsce: - krainy, - polskie symbole narodowe, - znane miejsca. Powtórzenie.	Uczeń: - wskazuje na mapie Polskę, jej największe rzeki, góry, jeziora; - wie, jak można spędzać czas w różnych częściach Polski; - zna polskie symbole narodowe oraz symbole z kraju rodzinnego; - zna największe miasta, góry, rzeki i jeziora kraju, z którego pochodzi.

Zajęcia komputerowe w rewalidacji niepełnosprawnych uczniów

Motywacja do uczenia się

JEDNĄ Z GŁÓWNYCH CECH WSPÓŁCZESNEJ EDUKACJI JEST WYKORZYSTYWANIE W PROCESIE UCZENIA I NAUCZANIA NOWOCZESNYCH ŚRODKÓW DYDAKTYCZNYCH, TAKICH JAK KOMPUTERY I PROGRAMY EDUKACYJNE. ZASTOSOWANIE ICH W KSZTAŁCENIU UCZNIÓW Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ INTELEKTUALNĄ W STOPNIU UMIARKOWANYM LUB ZNACZNYM NABIERA SZCZEGÓLNEGO ZNACZENIA. KOMPUTER JUŻ PRZEZ SWOJĄ ATRAKCYJNOŚĆ TECHNICZNĄ WYWOŁUJE ZAINTERESOWANIE, CO WPŁYWA POZYTYWNIENAMOTYWACJĘ DO UCZENIA SIĘ I POBUDZA DO AKTYWNOŚCI.

Niepełnosprawność intelektualna to zaburzenie rozwojowe polegające na znacznym obniżeniu ogólnego poziomu funkcjonowania intelektualnego, któremu towarzyszą deficyty w zakresie zachowań adaptacyjnych. Nie jest to jednostka chorobowa, lecz zespół objawów towarzyszących wielu chorobom genetycznym, neurologicznym, metabolicznym, będących następstwem zmian w życiu prenatalnym lub urazów fizycznych doznanych w okresie dzieciństwa. Wyróżniono cztery stopnie niepełnosprawności intelektualnej: lekki, umiarkowany, znaczny i głęboki.

Celem edukacji ucznia niepełnosprawnego intelektualnie w stopniu umiarkowanym lub znacznym jest budowanie jego tożsamości, rozwijanie autonomii i poczucia godności, wdrażanie do funkcjonowania społecznego oraz do rozumienia i przestrzegania norm społecznych, a szczególnie wyposażenie go – stosownie do jego możliwości – w takie umiejętności i wiadomości, które pozwolą mu na postrzeganie siebie jako niezależnej osoby.

W Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w Zespole Placówek im. Jana Pawła II w Lubaczowie pracuję z uczniami z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym i dostrzegam, że zaburzenia rozwoju mowy, trudności w różnicowaniu spostrzeżeń wzrokowych, słuchowych, obniżona sprawność motoryczna, wąski zakres pamięci, wolne spostrzeganie, zaburzenia emocjonalne to tylko niewielka część zaburzeń, jaka dotyczy niepełnosprawności intelektualnej.

Niezbędne więc jest dostosowywanie treści nauczania i wychowania w kształceniu specjalnym do indywidualnych potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych poszczególnych uczniów. Prowadząc zajęcia edukacyjne, zauważyłam zdecydowany wzrost aktywności i zainteresowania uczniów w sytuacji, gdy do realizacji treści programowych wykorzystuję komputer. Odtwarzanie prezentacji multimedialnych, filmów edukacyjnych, muzyki, korzystanie z Internetowego Centrum Zasobów Edukacyjnych w znaczący sposób przyczynia się do wzrostu zainteresowania i skupienia uwagi na omawianych treściach.

Nieocenioną pomocą we wspieraniu rozwoju psychoruchowego uczniów są zajęcia rewalidacyjne z użyciem komputera. Mają one charakter terapeutyczny, usprawniający i korekcyjny. Zajęcia te dostosowuję do potrzeb ucznia zgodnie z zalece-

niami zawartymi w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego oraz uwzględniając indywidualne możliwości, ograniczenia, zainteresowania oraz właściwe dla poszczególnych uczniów tempo pracy. Tematyka zajęć obejmuje zarówno elementarną obsługę sprzętu, jak też korzystanie z edytorów grafiki, tekstu, filmów, gier oraz programów multimedialnych i Internetu. Dostosowane indywidualnie do każdego ucznia zajęcia komputerowe ułatwiają nawiązywanie kontaktu emocjonalnego, sprzyjają budowaniu właściwych relacji nauczyciel – uczeń.

Indywidualne podejście do ucznia podczas zajęć pozwala na uzyskanie konkretnych korzyści dla rozwoju jego funkcji poznawczych, motorycznych i społecznych. Praca z komputerem ćwiczy spostrzeganie, uwagę, pamięć oraz mowę dziecka.

Programy można dostosować do różnego tempa pracy uczniów. Można wprowadzać różne stopnie trudności i stosować odpowiednią liczbę koniecznych powtórzeń. Zawarte w nich elementy zabawowe czynią je atrakcyjnymi dla uczniów. Stymulują do wyszukiwania, dobierania, porównywania i zapamiętywania informacji, a praca z myszą dodatkowo podnosi sprawność manualną dziecka. Uczniowie, pracując przy komputerze, potrafią znacznie wydłużyć czas koncentracji uwagi i są bardziej zmotywowani do podejmowania wysiłku. Działania sprzyjające uczniowi radość wywołują u niego spontaniczne sposoby wyrażania przeżyć, emocji, zarówno w formie niewerbalnej, jak i werbalnej.

Dodatkowo praca z komputerem wprowadza ucznia z niepełnosprawnością intelektualną w zinformatyizowane społeczeństwo, którego jest nieodzownym członkiem. Dzięki temu wzmacnia jego poczucie własnej wartości.

Wykorzystanie komputera w edukacji uczniów z niepełnosprawnością intelektualną otwiera przed nauczycielami nowe możliwości skuteczniejszego oddziaływania dydaktyczno-wychowawczego. Dlatego komputer i technologia informacyjna powinny w szerokim zakresie być wykorzystywane w pracy z uczniami o specjalnych potrzebach edukacyjnych.

Bibliografia:
J. Łaszczkzyk (red.), *Komputer w kształceniu specjalnym*, WSiP, Warszawa 1998.
K. Słupek, *Uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi*, Harmonia, Gdańsk 2018.

Beata PAZOWSKA
nauczyciel w Zespole Placówek im. Jana Pawła II w Lubaczowie (woj. podkarpackie)

W Szkole Podstawowej Specjalnej przy Sanatorium Rehabilitacyjnym w Krasnobrodzie

Codziennie zajęcia pozalekcyjne

SZKOŁA POWINNA PRZED WSZYSTKIM DBAĆ O WSZECHESTRONNY ROZWÓJ OSOBOWOŚCI UCZNIA, KSZTAŁTUJĄC TAKIE CECHY JAK: OTWARTOŚĆ, AKTYWNOŚĆ, KREATYWNOŚĆ I ZAANGAŻOWANIE. ŚWIETNĄ OKAZJĄ DO REALIZACJI TEGO ZADANIA SĄ ZAJĘCIA POZALEKCYJNE. STANOWIĄ ONE PRZEDŁUŻENIE PROCESU DYDAKTYCZNO--WYCHOWAWCZEGO, ROZWIJAJĄ ZAINTERESOWANIA I UZDOLNIENIA UCZNIA, A TAKŻE ZAGOSPODAROWUJĄ WOLNY CZAS. CHCIAŁAM PODZIELIĆ SIĘ W TYM ARTYKULE MOIM DOŚWIADCZENIEM W ORGANIZACJI ZAJĘĆ POZALEKCYJNYCH W SZKOLE PODSTAWOWEJ SPECJALNEJ PRZY SANATORIUM REHABILITACYJNYM W KRASNOBRODZIE.

Zajęcia pozalekcyjne spełniają funkcję: kształcącą, integrującą (nawiązywanie kontaktów, odnawianie swojego miejsca w grupie) i rekreacyjno-rozrywkową. Wpływają na rozwój intelektualny, pozwalają miło i pożytecznie spędzić czas. Takie zajęcia są organizowane w szkole, ale poza obowiązującym programem szkolnym. Mogą one rozbudzić i rozwinąć zainteresowania uczniów na przykład gazetką szkolną, plastyką, sportem, aktorstwem czy muzyką.

W Sanatorium Rehabilitacyjnym w Krasnobrodzie w województwie lubelskim leczy się m.in. choroby ortopedyczno-urazowe, choroby układu nerwowego z uwzględnieniem mózgowego porażenia dziecięcego oraz schorzenia neurologiczne i dróg oddechowych. W sanatorium funkcjonuje Szkoła Podstawowa Specjalna, w skład której wchodzi

również zespół pozalekcyjnych zajęć wychowawczych. Szkoła pracuje w systemie turnusowym (jeden turnus trwa 21 dni). Dzieci przyjeżdżają do nas z różnych stron Polski. Nauka odbywa się od poniedziałku do piątku w godzinach od 8.15 do 15.30 na zmianę z ćwiczeniami i zabiegami rehabilitacyjnymi. Realizowany jest u nas program szkoły ogólnodostępnej, a w razie potrzeby realizowane są także programy szkół specjalnych. W ten sposób dziecko po powrocie do szkoły macierzystej może bez przeszkód kontynuować naukę.

Jako wychowawca organizuję dzieciom czas wolny po lekcjach – codziennie od godziny 15.30 do 20.30. Staram się przez różnorodne zajęcia mobilizować dzieci do aktywności, stopniowo zwiększając wymagania, ucząc tolerancji, wrażliwości, współzycia w grupie.

Prowadzę zajęcia tak, aby kojarzyły się raczej z zabawą i przyjemnością niż z przymusem. To gry, zabawy, konkursy wiedzy, inscenizacje, wycieczki piesze, spacer, zajęcia plastyczne, artystyczno-techniczne, umuzykalniające, imprezy kulturalno-rozrywkowe, a także pomoc w odrabianiu lekcji. Nasza placówka aktywnie uczestniczy w konkursach międzyszkolnych. Zgodnie z planem dydaktyczno-wychowawczym organizuję akademie okolicznościowe.

Pozalekcyjnymi zajęciami wychowawczymi objęte są wszystkie dzieci. Dostosowuję wymagania do możliwości uczniów. Szkoła współdziała z personelem medycznym, rehabilitantami, szkołami macierzystymi uczniów i ich rodzicami.

W sanatorium ważnym elementem jest leczenie klimatyczne. Łączy bowiem pobyt na świeżym powie-

Jedne z zajęć pozalekcyjnych w Szkole Podstawowej Specjalnej przy Sanatorium Rehabilitacyjnym w Krasnobrodzie FOT. ARCH. EDYTY WLAŻ

trzu z poznawaniem kultury regionu roztoczańskiego. Jednym z najważniejszych czynników zdrowotnych leczenia klimatycznego jest ruch. Dlatego w ramach zajęć pozalekcyjnych spacerujemy. To najprostszą i najpopularniejszą formą ruchu. Wykorzystując specyficzny mikroklimat, walory przyrodnicze i krajozrazowe danego terenu, zachęcam wychowanków do aktywności.

Podsumowując: różnorodne zajęcia pozalekcyjne dają uczniom możliwość bezpiecznego spędzenia czasu

wolnego w ciekawy sposób, a przede wszystkim zdobywania nowych doświadczeń. Uczniowie, którzy mają różne problemy i trudności zdrowotne, poprzez odpowiednie dla nich zajęcia mają szansę nadrobienia zaległości edukacyjnych.

Edyta WLAŻ
nauczyciel wychowawca zajęć pozalekcyjnych w grupach wychowawczych i edukacji wczesnoszkolnej w Szkole Podstawowej Specjalnej przy Sanatorium Rehabilitacyjnym w Krasnobrodzie (woj. lubelskie)

Romantyczny zachwyt nad naturą i intuicyjne poznanie świata w esejach Zbigniewa Herberta

USTANOWIENIE PRZEZ SEJM RP ROKU 2022 ROKIEM POLSKIEGO ROMANTYZMU SKŁANIA DO REFLEKSJI NAD TYM OKRESEM. TEN JAKŻE KRWAWY CZAS W HISTORII NASZEGO NARODU TO JEDNOCZEŚNIE EPOKA PEŁNA WRAŻLIWOŚCI, ZACHWYTU NAD PRZYRODĄ, UZNAWANĄ ZA JEDNĄ Z RZECZY WIECZNYCH, PORÓWNYWANĄ W SWEJ SIŁE DO BÓSTWA.

Romantyzm jak żadna inna epoka obdarzył naturę mocami nadprzyrodzonymi. W romantyzmie przyroda zachwyca (*Stępy akermarskie* Adama Mickiewicza), dyktuje zasady (*Balladyna* Juliusza Słowackiego) i wyznacza kary, stojąc na straży zasad moralnych (*Świtezianka* Adama Mickiewicza). Najważniejszą jednak funkcją przyrody zarówno w romantyzmie, jak i współczesności jest zachwycać i dać się poznać przy pomocy wszelkich dostępnych zmysłów.

W taki właśnie sposób Zbigniew Herbert relacjonuje piękno otaczającego świata w swoich esejach *Labirynt nad morzem* czy *Barbarzyńca w ogrodzie*. Adam Mickiewicz w sonetach rozpytywa się nad pięknem widzianego krajobrazu, by następnie oddać się refleksji i opisać uczucia, jakie mu towarzyszą podczas obcowania z naturą. Podobnie Zbigniew Herbert zapoznaje czytelnika z widzianym obrazem, aby następnie pobudzić jego zmysły refleksyjnymi opisami własnych przeżyć i odczuć:

Słyszę, kędy się motyl kotysa na trawie, [...] Że słyszałbym głos z Litwy. – Jedźmy, nikt nie woła.

(A. Mickiewicz *Stępy akermarskie*)

Kamień był nie tylko materiałem, ale posiadał znaczenie symboliczne, był obiektem weneracji, a także przedmiotem wróżebnym. Między nim a człowiekiem istniał ścisły związek. Zgodnie z prometejską legendą, kamienie łączyły z ludźmi węzeł pokrewieństwa.

(Z. Herbert *Barbarzyńca w ogrodzie*)

Zbigniew Herbert w powyższym fragmencie opisuje kamień jako element natury starożytnej Grecji. Zaznacza, że celem podróży do Grecji było poznanie jej przyrody („Do Grecji jechałem na spotkanie z krajobrazem”). Kamień, jako integralna część natury, stał się przedmiotem istotnym dla eseisty. Zwraca uwagę przede wszystkim na więź człowieka z marginalizowanym kamieniem.

Podobny związek człowieka z kamieniem, naturą możemy dostrzec w wierszu Mickiewicza pt. *Na pokój grecki*. Romantyczny twórca podobnie jak autor *Barbarzyńcy w ogrodzie* zwraca uwagę na wyjątkowość kamienia, który – zanim został wykorzystany jako materiał rzeźbiarski – odbył długą podróż po wszechświecie, o czym wspomina także Herbert, pisząc, że kamienie „zachowały nawet zapach ludzkiego ciała”.

Mickiewicz natomiast wspomina o szacunku, jakim obdarzane są kamienie:

Tu kamienia podróżna nie śmie trącić noga,
Z kamienia płaskorzeźbą wygląda twarz boga.

Romantyczna ponadczasowość opisu natury jako bytu kosmicznego i idealnego oraz fascynacja starożytnością widoczne są także u Herberta w opisywaniu afirmacji sztuki, kultury, inności. Zarówno Mickiewicz, jak i Herbert obdarzyli nas nietuzinkowym spojrzeniem na naturę, sztukę, otaczający świat. Obaj fascynowali się dzikością natury, przypadkowością jej kontemplacji, co ma miejsce we wspomnianych wyżej *Stępach akermarskich*:

Wpłynąłem na suchego przestwór oceanu,
Wóz nurza się w zieloność i jak łódka brodzi,
Śród fali łąk szumiących, śród kwiatów powodzi,
Omijam koralowe ostrowy burzanu.
Już mrok zapada, nigdzie drogi ni kurhanu;
Patrząc w niebo, gwiazd szukam przewodniczek łodzi.

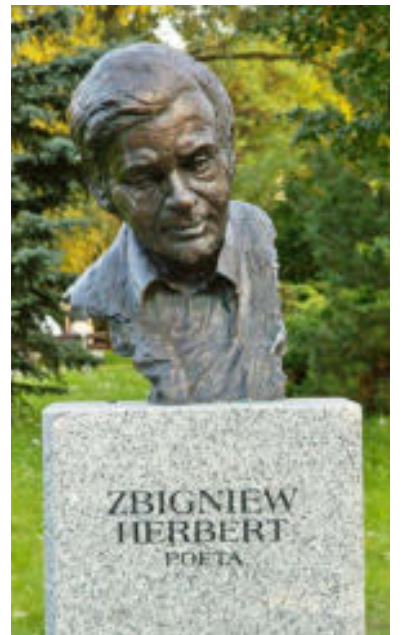
Podmiot liryczny jest zagubiony, niepewny i próbuje odnaleźć się w sytuacji obcej i niebezpiecznej. Mimo napiętej atmosfery panują-

cej na łodzi, jak przystało na wytrawnego romantyka, dostrzega obecność przyrody i wyraża szacunek do sił natury. Jest pokorny i pogodzony z losem. Wie, że jest bezsilny w obliczu zjawisk atmosferycznych. Niczym pielgrzym pozwala wybrać szlak podróży przeznaczeniu.

Takie intuicyjne zwiedzanie i zdanie się na fatum uskutecznia Herbert podczas wędrówek po światach starożytnych, które w eskapady opisał w trzech tomach: wspomnianym już *Barbarzyńcy w ogrodzie*, *Labiryncie nad morzem* i *Martwej naturze z wędzidłem*. Pisarz uważa, że należy zwiedzać tu i teraz. Bez zbędnego planu wyruszyć w podróż i najlepiej zgubić się w obcym miejscu, by poznać je wszystkimi zmysłami. Rozum i przemysłane rozwiązania w akcie obcowania z naturą odbierają prawdziwą radość z przeżywanej przygody. Sprawdza się następujące postępowanie:

[...] pierwsze godziny w nowym mieście należy poświęcić na tażenie według zasady: prosto, potem trzecia w lewo, znów prosto i trzecia w prawo. Systemów jest wiele i wszystkie dobre.

(*Barbarzyńca w ogrodzie*)

Popiersie Zbigniewa Herberta na Skwerze Harcerskim w Kielcach

FOT. ARKADIUSZ LATOS/WIKIPEDIA

Eseje Herberta to utwory utrzymane w duchu romantycznym nie tylko w kwestii podejścia do natury. Romantyczny zachwyt nad naturą i intuicyjne poznanie świata ukazane w esejach przywołują na myśl archetyp pielgrzyma, samotną jednostkę zmagającą się z przeciwnościami losu, jaka wyłania się w podróżniczej twórczości ojca romantyzmu polskiego.

Dorota BAJUR-KRAWIECKA
nauczyciel języka polskiego w Publicznej Szkole Podstawowej nr 3 w Staszowie (woj. świętokrzyskie)

Pilność, czyli o miarkowaniu żądzы poznania

JEDNĄ OSOBĘ TRZEBA SILNIE MOTYWOWAĆ DO POZYSKIWANIA WIEDZY, INNĄ ZAŚ POWŚCIĄGAĆ W TAKIM JEJ POŻĄDANIU, KTÓRE NICZEMU NIE SŁUŻY, A NAWET BYWA SZKODLIWE. CNOTĘ, KTÓRA MA TE PRZECIWSTAWNE SKŁONNOŚCI UJMOWAĆ W KARBY UMIARU, ZWYKŁO SIĘ NAZYWAĆ PILNOŚCIĄ. TYLE ŻE DZISIEJSZE ROZUMIENIE TEGO SŁOWA NIE ODPOWIADA W PEŁNI ISTOCIE OMAWIANEJ SPRAWNOŚCI. TAK SAMO JEST ZRESZTĄ W PRZYPADKU JEJ ŁACIŃSKIEJ NAZWY, TJ. *STUDIOSITAS*.

Znaczenie treningu umysłowego

Niedostatek pożądania wiedzy, wyrażający się w lenistwie lub braku ciekawości, jest zjawiskiem znacznie częstszym, stąd konieczność przezwyciężania go wydaje się oczywista. Cnota pilności usposabia człowieka do wytrwałości w przyswajaniu wiedzy, dzięki której nie cofa się on przed zmęczeniem i trudnościami towarzyszącymi temu procesowi.

Bywają jednostki, które poważnie traktują tylko te przedmioty szkolne, które coś im dają, do

innych zaś się nie przykładają, radząc sobie przy pomocy ściągawek czy podpowiedzi kolegów. I czynią to na własną szkodę. Wprawdzie z biegiem czasu sporo informacji ulatuje z pamięci, bo nie wszystko bywa w życiu potrzebne, jednak proces ich nabywania jest nieoceniony jako trening dla rozwoju umysłu. Nie wszystkie ruchy wykonywane na lekcji WF-u zwykliśmy powtarzać w codziennym życiu. Nie chodzimy po chodniku na rękach ani nie robimy przysiadów w oczekiwaniu

na pociąg. A jednak takie ćwiczenia mają duże znaczenie dla rozwoju fizycznego. Podobnie jest w dziedzinie umysłu.

Nie przeceniać własnych zdolności

Wyzwanie stanowi też jednak opanowanie pragnienia, aby wiedzieć wszystko o wszystkim, zwłaszcza że niezdrowa ciekawość, jak wiemy, jest pierwszym stopniem do piekła. Nieumiarkowane pożądanie poznania bywa też szkodliwe w sensie przeceniania własnych zdolności w tym zakresie. Ludzie mają zróżnicowane uzdolnienia w kierunku nabywania wiedzy, zwłaszcza gdy się uwzględni postępującą specjalizację różnych obszarów życia. W takich okolicznościach jeden człowiek nie jest w stanie osiągnąć gruntownej wiedzy w każdym obszarze. „Kto tedy nie zdaje sobie sprawy ze swych uzdolnień i przecenia je, kto nie umie się skupić na jednej dziedzinie, a pcha ciekawością zagłębiać do każdej, która mu się na oczy nasunie, ten zawsze będzie tylko dyletantem, tj. człowiekiem, który o wszystkim coś wie, ale niczego gruntownie nie poznał. O wszystkim zachce sądy wydawać, ale nikt jego wiedzy nie będzie brał na serio” – pisze o. Jacek Woroniecki (1878–1949).

Zdobyc się na wysiłek

Realia życia, prócz gruntownego wykształcenia specjalistycznego w wybranej dziedzinie, wymagają też od nas wykształcenia ogólnego, które daje pewną orientację w rzeczywistości, ale nie uprawnia nas do wydawania sądów na każdy temat. Dobrze wykształcony w jednej dziedzinie człowiek nie stanie się dyletantem w innych, na własnej bowiem skórze doświadczył, ile trudu potrzeba, by w którejś z nich osiągnąć pewien poziom. Źródła dyletantstwa znajdziemy sporo lenistwa, braku wytrwałości w pracy, ale także próżności. Osoba taka zadowolony się byle jakimi wiadomościami, by następnie zabłysnąć w towarzystwie, jednak nie stać jej na większy wysiłek, aby je zgłębić i usystematyzować.

Nawet w przypadku człowieka obdarzonego niespotykaną pamięcią operowanie encyklopedycznymi wiadomościami nie czyni go jeszcze mądrym czy inteligentnym. Winien on dążyć do tego, by stawać się kimś

Cnota pilności nie hamuje zdrowej ciekawości, ale i nie pozwala umysłowi bezproduktywnie rozpraszać się we wszystkich kierunkach RYS. PL.FREEPIK.COM

byстрыm i głębokim, a nie błyskotliwym nieukiem, który na niczym się tak naprawdę nie zna i nie pojmuje związków zachodzących między zjawiskami. Pojawia się tu konieczność zachowania równowagi między inteligencją teoretyczną a praktyczną. Ta ostatnia ma nam służyć do lepszego życia i nie odrywać od codzienności.

Kwestie wychowawcze

W świetle tego, co napisaliśmy powyżej, należy zachęcać młodego człowieka, by traktował poważnie tych parę godzin spędzanych w murach szkoły. Wszak i tak trzeba do

technicznych nie powinna lekceważyć przedmiotów humanistycznych. Ogólna znajomość historii czy literatury jest czymś istotnym dla osoby pragnącej dojrzeć wewnątrz i poszerzać horyzonty myślowe. Podobnie z językiem obcym. Kto narzeka na konieczność jego opanowania, nawet nie zdaje sobie sprawy z tego, jak mu to w przyszłości ułatwi studia, podróż czy pracę.

Doświadczenie wskazuje, że więcej znajdziemy jednostek, które trzeba właśnie motywować do nauki, aniżeli powściągać ich nieopanowaną ciekawość, choć i takich nie brakuje. Ci ostatni są nieocenieni dla umysłowego życia społeczeństwa, stąd należy czuwać, aby w swym pędzie ku wiedzy nie schodzili na manowce dyletantstwa. Konieczne też się okaże zaszczepienie u młodych potrzeby doskonałości, która – jak pisze Woroniecki – „będzie się przejawiać w dążeniu, aby to, co się posiadało, umieć ściśle i dokładnie, a nie byle jak”. Zainteresowania młodego człowieka – w miarę przechodzenia na wyższy poziom kształcenia – zaczęły się zawężać do określonego obszaru wiedzy, co jednak nie powinno ograniczać dążenia do opanowania innych treści uwzględnionych w programie szkolnym. Zapewni to mocne podstawy wykształcenia ogólnego, którego nie należy zaniedbywać na rzecz wykształcenia zawodowego.

Jak przekonywał Arystoteles (384–322 p.n.e.) na kartach *Metafizyki*, wszyscy ludzie z natury pragną wiedzy. Omówiona tu cnota nie hamuje zdrowej ciekawości na temat otaczającego świata, ale i nie pozwala umysłowi bezproduktywnie rozpraszać się we wszystkich kierunkach. **Piotr T. NOWAKOWSKI**

Z OBŁOKÓW NA ZIEMIĘ

W roku 1921 szkocki pedagog Aleksander S. Neill (1883–1973) zapoczątkował sieć szkół o nazwie Summerhill. Placówki te cechowało nowatorskie podejście wyrażające się w przyznawaniu dziecku swobody w nauce, niestosowaniu obowiązku szkolnego i wspieraniu go w rozwoju wedle jego indywidualnych potrzeb. Faktyczne rezultaty nauki w takich szkołach bywały mierne, czasem przeciwnie skuteczne. Okazywało się dość często, że nie przygotowywały one uczniów do dalszej edukacji ani do życia. W jednej z takich szkół uczyła się Myra Wolynski, która swe doświadczenia pt. *Wyznania zmarnowanej młodości* przedstawiła w 1976 roku na łamach amerykańskiego „Newsweeka”. Wspomniana placówka zainspirowała rodziców będących wykształconymi przedstawicielami zamożniejszej części klasy średniej, którzy zapragnęli, aby ich dzieci nie doświadczały takiej presji szkolnej, jak kiedyś oni sami. Była to szkoła bez bólu, a nauczycielom przyświecała idea rozwijania u uczniów wrodzonych zdolności twórczych.

Wolynski pisze: „W szkole położono ogromny nacisk na sztukę. Nie uczono nas jednak żadnych technik, gdyż każda forma organizacji hamuje rozwój twórczości. [...] Były pewne godziny przeznaczone na naukę, ale mogliśmy zrezygnować z tego, co nas nudziło. Tak naprawdę w naszej szkole wyznawano zasadę, że nie wolno nam się nudzić ani czuć nieszczęśliwymi ani zmuszać nas do rywalizacji. Nie było klasówek i innych trudnych chwil. [...] Spędzaliśmy mnóstwo czasu na aktywności twórczej, bo nasi nieuleczalnie optymistyczni mentorzy mówili nam, że tworzenie jest drogą do osiągnięcia szczęścia w życiu. Tak więc nie nauczyliśmy się czytać aż do trzeciej klasy, ponieważ uważano, że wcześniej opanowana umiejętność czytania hamuje kreatywną spontaniczność. [...] W wieku dziesięciu lat większość z nas była funkcjonalnymi analfabetami, potrafiłiśmy jedynie stwierdzić, że Raymond się «uzewnętrznia», kiedy w środku tego, co uchodziło za lekcję angielskiego, wykonał twista na białej ławki. [...] Gdy wreszcie ukończyliśmy szkołę, wszystkie te szczęśliwe dzieci spadły z obłoków na ziemię. Czuliśmy się całkowicie opuszczeni, podobnie jak nasi rodzice. [...] I rzeczywiście, niezależnie od tego, do jakiej szkoły poszliśmy, nigdzie nie dawaliśmy sobie rady, byliśmy «kulturowo upośledzeni». [...] W szkole średniej psycholog szkolny wyraził zdumienie przejawianym przeze mnie brakiem wiedzy. Zasugerował mojej matce, aby poddać mnie całej serii testów psychologicznych, które miały wykazać, dlaczego blokuję informacje. Rzecz w tym, że ja ich wcale nie blokowałam, bo nie miałam czego blokować”.

(na podst. Myra Wolynski, *Confessions of a misspent youth*, „Newsweek” 30 sierpnia 1976, s. 11)

Ruszyła rekrutacja zimowa

PEDAGOGIKA
SPECJALNA

AUTYZM

INTEGRACJA
SENSORYCZNA

LOGOPEDIA

ZARZĄDZANIE
OŚWIATĄ

PRZYGOTOWANIE
PEDAGOGICZNE

DYDAKTYKA
NAUCZANIA
JĘZYKA
POLSKIEGO
JAKO
OBCEGO

...i wiele innych specjalności!

Poznaj całą ofertę

www.podyplomowka.edu.pl